נתונים על סטודנטים ומקבלי תארים ערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחום התכנון והבנייה

כתיבה: אסנת אלגום- מזרחי | אישור: אורלי אלמגור לוטן

תאריך: ח' בתשרי התשפ"ג, 3 באוקטובר 2022.

סקירה

תוכן העניינים

תמצית 1

1. רקע 3

2. נתונים על מספר הסטודנטים הערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון 4

3. נתונים על מקבלי תארים ערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון 9

תמצית

מסמך זה נכתב בעבור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת בראשות חבר הכנסת וליד טאהא, ומוצגים בו **נתונים על סטודנטים ובוגרי תארים ערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון והבנייה בישראל**. המסמך נכתב כהמשך למסמך קודם בנושא ייצוג הולם לבני החברה הערבית במוסדות התכנון והבנייה.

אחד הגורמים המשפיעים על השתלבות בגופי התכנון הוא קיומה או היעדרה של השכלה רלוונטית. על פי אגף תכנון והון אנושי במטה מינהל התכנון, דרישות ההשכלה הנדרשות למרבית המכרזים של משרות תכנוניות הן השכלה אקדמית (תואר ראשון/שני) בגיאוגרפיה/אדריכלות/לימודי קיימות וסביבה/הנדסה אזרחית/מדעי החברה עם התמחות בתכנון עירוני ואזורי או תכנון ערים. על כן, במסמך יוצגו נתונים על סטודנטים ומסיימי תארים ערבים במקצועות לימוד אלה בעשור האחרון (בשנים 2010-2020), כפי שהתקבלו בעיבוד מיוחד שערך הלמ"ס לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

להלן עיקרי המסמך:

נתונים על סטודנטים ערבים בתחומי התכנון (2011-2021):

- בעשור האחרון חלה **עלייה של 217%** במספר **הסטודנטים הערבים** במקצועות מתחומי התכנון: מ-**518** סטודנטים בשנת 2010/11 ל-**1,644** סטודנטים בשנת 2020/21. העלייה העיקרית חלה בקרב סטודנטים לתואר ראשון במקצועות הללו. גם **אחוז הסטודנטים הערבים** מתוך מספר הסטודנטים הכולל במקצועות הרלוונטיים הוכפל. נציין כי באותן שנים (2010-2020) חלה עלייה של כ-122% במספר הסטודנטים **הערבים** בכלל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל, ולפיכך הגידול במספר הסטודנטים הערבים במקצועות התכנון היה גבוה מהמגמות המקבילות בקרב כלל הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה.

- נכון לשנת 2021, מכלל מקצועות התכנון, תחומי הלימוד שבהם שיעור הסטודנטים הערבים בולט במיוחד הם **הנדסת תחבורה והנדסה עירונית** (66%), **הנדסה אזרחית והנדסת בניין** (25%) **ואדריכלות נוף** (18.8%). בתחום של תכנון ערים כמעט שאין סטודנטים ערבים.

- בשנת הלימודים 2020/21 כ-61% מהסטודנטים הערבים במקצועות התכנון היו **גברים** וכ-39% היו **נשים**, כמו ההתפלגות המגדרית בקרב כלל הסטודנטים במקצועות אלו (כ-37% נשים בשנת 2020/21). על פי נתוני הלמ"ס, בשנת הלימודים 2019/20 שיעור **הנשים** מכלל הסטודנטים הערבים במוסדות האקדמיים (בכל סוגי התארים) היה **67.1%**.

- מרבית הסטודנטים הערבים למקצועות התכנון (כ-80%) לומדים באוניברסיטאות, כמו ההתפלגות הקיימת בקרב כלל הסטודנטים למקצועות התכנון.

- במהלך השנים 2017-2021 עלה מספר הסטודנטים הערבים הלומדים בתחומי הנדסה אזרחית והנדסת בניין, ארכיטקטורה ובינוי ערים והנדסת תחבורה עירונית. מנגד, מספר הסטודנטים הערבים הלומדים גיאוגרפיה ירד ב-52%. במספר הלומדים אדריכלות נוף חלה תנודתיות במשך השנים, ואי-אפשר לזהות בו מגמה עקבית.

נתונים על מקבלי תארים ערבים בתחומי התכנון (2010-2020):

- בעשור האחרון מספר מקבלי התארים הערבים במקצועות מתחומי התכנון יותר מהוכפל, ועלה מ-75 בוגרים בשנת 2010 ל-180 בוגרים בשנת 2020. עם זאת, היות שגם מספרם של כלל מקבלי התארים במקצועות הרלוונטיים עלה באותו סדר גודל (פי 2.4 לערך), שיעורם היחסי של הערבים מכלל מקבלי התארים בתחומי הלימוד הרלוונטיים נשאר דומה במהלך העשור – בין 9% ל-12% מכלל מקבלי התארים. כלומר, העלייה בשיעור הערבים מקרב הסטודנטים במקצועות התכנון לא היתרגמה לעלייה מקבילה בשיעורם בקרב מקבלי התארים.

נוסף על כך, מהנתונים עולה כי יש פער בין שיעור הערבים מקרב **הסטודנטים** במקצועות התכנון לבין שיעורם בקרב **מקבלי התארים**, כך שברוב השנים שיעור הערבים מקרב הבוגרים נמוך משיעורם בקרב הסטודנטים בשנים שקדמו לכך. במסגרת מסמך זה לא בדקנו את הסיבות לכך.

- בשנת הלימודים 2019/20 כ-58.4% ממקבלי התארים הערבים במקצועות התכנון היו גברים וכ-**41.6%** היו נשים. לשם השוואה נציין כי באותה שנה שיעור הנשים מקרב **כלל מקבלי התארים במקצועות התכנון** היה כ-**31.3%**.

1. רקע

מסמך זה נכתב בעבור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת בראשות חבר הכנסת וליד טאהא, ומוצגים בו **נתונים על סטודנטים ובוגרי תארים ערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון והבנייה בישראל**. המסמך נכתב כהמשך למסמך קודם בנושא ייצוג הולם לבני החברה הערבית במוסדות התכנון והבנייה.[1]

במסמך הקודם, המוזכר לעיל, עלה כי נכון לחודש פברואר 2021 היו בגופי התכנון המקצועיים (מטה מינהל התכנון ולשכות התכנון המחוזיות) **14 עובדים ערבים מתוך 400 עובדים בסך הכול, כלומר 3.5% מכלל העובדים היו ערבים. מכאן אפשר ללמוד כי גופי התכנון המקצועיים אינם עומדים ביעד הייצוג ההולם לחברה הערבית שנקבע בהחלטות הממשלה** – 10% מכלל העובדים.[2] ממינהל התכנון נמסר בעת כתיבת המסמך הקודם כי ייתכן שהדבר קשור **לחסמים שונים** שעלולים להקשות על מימוש מלא של חובת הייצוג ההולם לערבים במוסדות התכנון, ובהם גם **דרישות השכלה והתמקצעות ספציפית**. לכן, לפי מינהל התכנון, יש מיעוט מועמדים מקרב האוכלוסיות הזכאיות לייצוג הולם (ובהם בני האוכלוסייה הערבית) שהם בעלי ההכשרה וההשכלה הנדרשים.[3]

על פי מינהל התכנון, דרישות ההשכלה שנקבעו למכרזים של משרות תכנוניות הן השכלה אקדמית (תואר ראשון/שני) בגיאוגרפיה/ אדריכלות/לימודי קיימות וסביבה/הנדסה אזרחית/ מדעי החברה עם התמחות בתכנון עירוני או תכנון ערים

על פי אגף תכנון והון אנושי במינהל התכנון, דרישות ההשכלה שנקבעו למרבית המכרזים של משרות תכנוניות הן השכלה אקדמית (תואר ראשון/שני) בגיאוגרפיה/אדריכלות/לימודי קיימות וסביבה/הנדסה אזרחית/מדעי החברה עם התמחות בתכנון עירוני ואזורי או תכנון ערים.[4]

בפרקים הבאים יוצגו נתונים על מספר **הסטודנטים ומסיימי התארים** הערבים בעשור האחרון במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון והבנייה.[5]

לצורך כתיבת המסמך קיבל מרכז המחקר והמידע של הכנסת מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: הלמ"ס) נתונים על שיעור הסטודנטים ומסיימי התארים הערבים במקצועות הלימוד הרלוונטיים לתחום התכנון והבנייה בעשור האחרון (בשנים 2010-2020), שהופקו על ידי הלמ"ס בעיבוד מיוחד שנעשה לבקשתנו.[6] הנתונים שיוצגו במסמך מתייחסים לסטודנטים ובוגרים באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות בישראל.[7]

---

[1] אסנת אלגום מזרחי, ייצוג הולם לבני החברה הערבית במוסדות התכנון והבנייה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 18 בינואר 2022.

[2] שם.

[3] אורנה נידם, מנהלת אגף קשרי ממשל ותכלול, מינהל התכנון, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 23 בפברואר 2021.

[4] שם, דוא"ל, 15 במרץ 2022.

[5] במסמך הנוכחי מוצגים נתונים על סטודנטים ובוגרי מקצועות לימוד רלוונטיים במוסדות אקדמיים בלבד, דהיינו, אוניברסיטאות ומכללות אקדמיות. בנתונים לא נכללים סטודנטים שלמדו במכללות הטכנולוגיות ובכיתות יג-יד, מאחר שנתונים אלו אינם זמינים בלמ"ס ולא התאפשר להפיק אותם בעת כתיבת המסמך.

[6] אורי נפתלוביץ' ושמעון לנג, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבוד מיוחד לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2022.

[7] בנתונים לא נכללים סטודנטים שלמדו במכללות הטכנולוגיות ובכיתות יג- יד', מאחר שנתונים אלו אינם זמינים בלמ"ס ולא היה אפשר להפיק אותם בעת כתיבת המסמך.

2. נתונים על מספר הסטודנטים הערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון

להלן יוצגו נתונים על סטודנטים (באוניברסיטאות ובמכללות האקדמיות) במקצועות רלוונטיים לתחום התכנון, בפילוח לפי תחומי לימוד, בשנים 2011-2021.

נקדים ונציין כי הסימון **0** בלוח פירושו **חוסר מקרים** (כלומר אפס סטודנטים).

בכל מקום בלוח שמוצג בו הסימן -- הכוונה לנתונים אחדים **שאינם ידועים** או **שאינם ניתנים לפרסום**, בטווח שבין 0 ל-5 סטודנטים בלבד.

בכל אחת מן השנים בלוח 7 מוצגים שלושה ערכים: ערך מספרי עליון שמתייחס **לכלל הסטודנטים** במקצוע הלימוד בשנה נתונה, מתחתיו מובא ערך מספרי של **שיעור הסטודנטים הערבים מתוך כלל הסטודנטים** במקצוע הנתון, ומתחת למספר הסטודנטים הערבים מוצג **אחוז הסטודנטים הערבים** מתוך כלל הסטודנטים באותו מקצוע.

לוח 1: שיעור הסטודנטים הערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחום התכנון, שנים 2011-2021[8]

מקצוע/ שנת לימודים	הנדסה (אזרחית ובניין)	הנדסת תחבורה והנדסה עירונית	ארכיטקטורה ובינוי ערים	תכנון ערים	אדריכלות נוף	גיאוגרפיה	סך הכול
2010/11 תשע"א	1,918 **283 ערבים** (14.7%)	111 **28 ערבים** (25%)	1,654 **90 ערבים** (5.4%)	0	91 **12 ערבים** (13%)	1,139 **105 ערבים** (9.2%)	**4,913** **518 ערבים** **(10.5%)**
2011/12 תשע"ב	2,253 **289 ערבים** (12.8%)	130 **37 ערבים** (28.5%)	1,703 **97 ערבים** (5.7%)	0	108 **10 ערבים** (9.2%)	1,100 **99 ערבים** (9%)	**5,294** **532 ערבים** **(10%)**
2012/13 תשע"ג	2,641 **333 ערבים** (12.6%)	125 **45 ערבים** (36%)	1,748 **100 ערבים** (5.7%)	0	114 **15 ערבים** (13.1%)	1,015 **95 ערבים** (9.3%)	**5,643** **588 ערבים** **(10.4%)**
2013/14 תשע"ד	3,112 **356 ערבים** (11.4%)	185 **67 ערבים** (36%)	1,771 **117 ערבים** (6.6%)	0	114 **13 ערבים** (11.4%)	1,043 **117 ערבים** (11.2%)	**6,225** **670 ערבים** **(10.7%)**
2014/15 תשע"ה	3,421 **378 ערבים** (11%)	199 **76 ערבים** (38%)	1,833 **155 ערבים** (8.5%)	0	109 **14 ערבים** (12.8%)	1,107 **132 ערבים** (11.9%)	**6,669** **755 ערבים** **(11.3%)**
2015/16 תשע"ו	3,779 **379 ערבים** (10%)	226 **93 ערבים** (42%)	1,815 **170 ערבים** (9.4%)	0	119 **16 ערבים** (13.4%)	1,107 **121 ערבים** (10.9%)	**7,046** **779 ערבים** **(11%)**
2017/18 תשע"ח	4,176 **561 ערבים** (13.4%)	204 **99 ערבים** (48.5%)	1,830 **259 ערבים** (14.1%)	0	109 **10 ערבים** (9.1%)	915 **113 ערבים** (12.3%)	**7,234** **1,042 ערבים** **(14.4%)**

[8] אורי נפתלוביץ' ושמעון לנג, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2022.

מקצוע/ שנת לימודים	הנדסה (אזרחית ובניין)	הנדסת תחבורה והנדסה עירונית	ארכיטקטורה ובינוי ערים	תכנון ערים	אדריכלות נוף	גיאוגרפיה	סך הכול
2018/19 תשע"ט	3,961 **685 ערבים** (17.3%)	194 **115 ערבים** (59.2%)	1,824 **299 ערבים** (16.4%)	0	118 **14 ערבים** (11.8%)	826 **89 ערבים** (10.7%)	**6,923 1,202 ערבים (17.4%)**
2019/20 תש"ף	3,947 **869 ערבים** (22%)	196 **120 ערבים** (61.2%)	1,873 **334 ערבים** (17.8%)	0	126 **21 ערבים** (16.6%)	835 **79 ערבים** (9.5%)	**6,977 1,423 ערבים (20.4%)**
2020/21 תשפ"א	4,196 **1,049 ערבים** (25%)	210 **139 ערבים** (66.2%)	1,957 **353 ערבים** (18%)	0	138 **26 ערבים** (18.8%)	824 **77 ערבים** (9.3%)	**7,325 1,644 ערבים (22.4%)**

מלוח 1 עולה כי בעשור האחרון חלה עלייה ניכרת במספר **הסטודנטים הערבים** הכולל במקצועות מתחומי התכנון: מ-**518** סטודנטים ערבים בשנת הלימודים 2010/11 ל-**1,644** סטודנטים בשנת 2020/21 – **עלייה של 217%**. גם **אחוז הסטודנטים הערבים** מתוך מספר הסטודנטים הכולל במקצועות התכנון גדל בהדרגה בעשור האחרון עד שהוכפל, מ-10.5% בשנים 2011-2014 לכ-22% בשנים 2020-2021, כמו שיעורם של הערבים באוכלוסיית ישראל. לשם השוואה נציין כי באותן שנים (2010-2020) חלה עלייה של כ-122% במספר הסטודנטים **הערבים** בכלל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל. בשנת 2010, מספר הסטודנטים הערבים בכלל המוסדות היה 25,951 (כ-9.2% מכלל הסטודנטים), ואילו בשנת 2020 מספרם היה יותר מפי שניים – 57,552 סטודנטים (כ-17.2% מכלל הסטודנטים).[9] על כן, הגידול במספר הסטודנטים הערבים במקצועות התכנון ובשיעורם מכלל הסטודנטים במקצועות התכנון היה גבוה מהמגמות המקבילות בקרב כלל הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה.

בעשור האחרון חלה עלייה של 217% במספר הסטודנטים הערבים במקצועות התכנון: מ-518 בשנת הלימודים 2010/11 ל-1,644 בשנת 2020/21. אחוז הסטודנטים הערבים מתוך מספר הסטודנטים הכולל במקצועות התכנון הוכפל מ-10.5% לכ-22%

נכון לשנת 2021, מכלל מקצועות התכנון, תחומי הלימוד שבהם שיעור הסטודנטים הערבים בולט במיוחד הם **הנדסת תחבורה והנדסה עירונית** (66%), **הנדסה אזרחית והנדסת בניין** (25%) **ואדריכלות נוף** (18.8%). תחום נוסף שבו חלה עלייה ניכרת באחוז הסטודנטים הערבים בעשור האחרון הוא **ארכיטקטורה ובינוי ערים** (עלייה של 292%), ואילו בתחום הגיאוגרפיה חלה ירידה של 36%. כמו כן, בתחום של תכנון ערים כמעט שלא קיים ייצוג לסטודנטים ערבים.

תחומי הלימוד שבהם שיעור הסטודנטים הערבים בולט במיוחד הם הנדסת תחבורה והנדסה עירונית (66%), הנדסה אזרחית והנדסת בניין (25%) ואדריכלות נוף (18.8%)

[9] המועצה להשכלה גבוהה, הנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית, 14 באוקטובר 2020.

תרשים 1: סטודנטים ערבים במקצועות לימוד מתחום התכנון בחלוקה לפי מגדר, שנים 2011-2021[10]

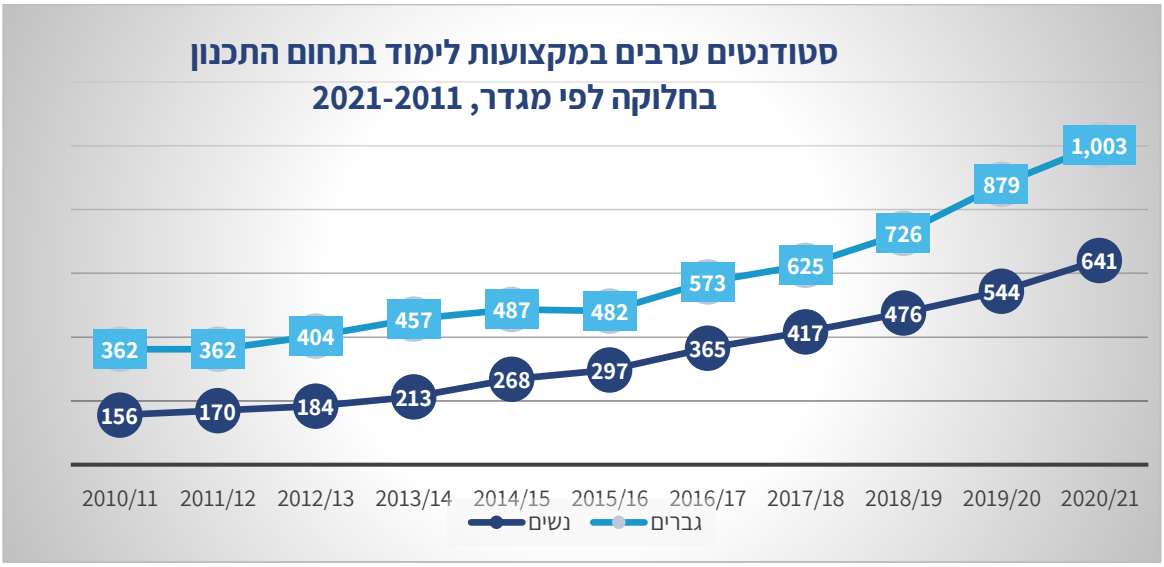

בשנת הלימודים 2020/21 כ-61% מהסטודנטים הערבים במקצועות מתחומי התכנון היו גברים וכ-**39%** היו נשים. כמו כן, בעשור האחרון שיעור הנשים מקרב הסטודנטים הערבים עלה מ-30.1% בשנת 2010/11 ל-39% בשנת 2020/21 כאמור. לשם השוואה יצוין כי בשנת 2020/21 שיעור הנשים מקרב **כלל הסטודנטים למקצועות התכנון** היה כ-**37%**.

בשנת הלימודים 2020/21 כ-61% מהסטודנטים הערבים במקצועות התכנון היו גברים וכ-39% היו נשים, כמו שיעור הנשים מקרב כלל הסטודנטים במקצועות התכנון (37%)

כמו כן, על פי נתוני הלמ"ס, בשנת הלימודים 2019/20 שיעור **הנשים** מכלל הסטודנטים הערבים במוסדות האקדמיים (בכל סוגי התארים) היה גבוה – **67.1%**.[11] על כן, שיעור הנשים בקרב הסטודנטים הערבים במקצועות התכנון דומה לשיעור הנשים בקרב כלל הסטודנטים לתכנון ונמוך משיעור הנשים בקרב כלל הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה.

[10] כאמור, מקצועות הלימוד שלגביהם מוצגים הנתונים הם, בין היתר, הנדסה אזרחית; הנדסת בניין; הנדסת תחבורה ותעבורה; הנדסה עירונית; גיאוגרפיה; ארכיטקטורה ובינוי ערים; תכנון ערים ואזורים; אדריכלות נוף. אורי נפתלוביץ' ושמעון לנג, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2022.

[11] הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הודעה לתקשורת: השכלה גבוהה בישראל – נתונים נבחרים לשנת הלימודים תש"ף (2019/20 לרגל פתיחת שנת הלימודים האקדמית, 18 באוקטובר 2020.

תרשים 2: סטודנטים ערבים במקצועות לימוד מתחום התכנון בחלוקה לפי סוג התואר, שנים 2011-2021[12]

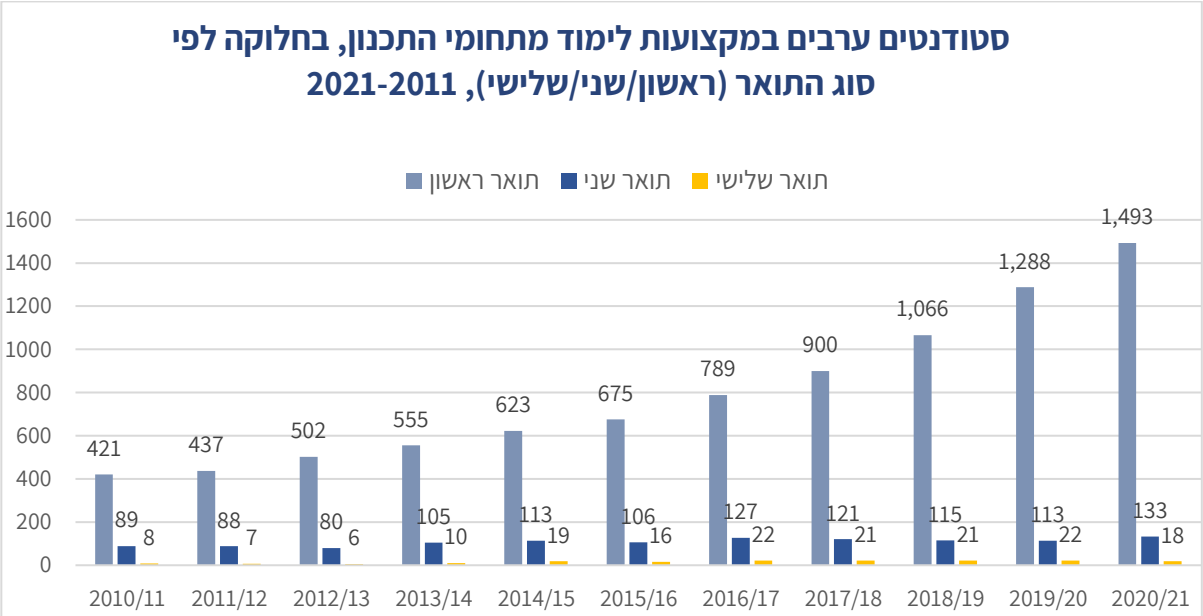

בשנים 2011-2021 חלה עלייה ניכרת של **255%** במספר הסטודנטים הערבים לתואר ראשון במקצועות מתחומי התכנון – מ-421 סטודנטים בשנת 2011 לכ-1,500 בשנת 2021 (פי שלושה ויותר). בקרב הסטודנטים לתארים מתקדמים (תואר שני ושלישי) חלה עלייה מתונה הרבה יותר. למשל, בקרב הסטודנטים הערבים לתואר שני במקצועות התכנון חלה עלייה של כ-49% בשנים הנבחנות, לעומת גידול של **228%** במספר הסטודנטים הערבים לתואר שני בכלל מקצועות הלימוד באותן השנים.[13]

בשנים 2011-2021 חלה עלייה של 255% במספר הסטודנטים הערבים לתואר ראשון במקצועות מתחומי התכנון. בקרב הסטודנטים לתארים מתקדמים (תואר שני ושלישי) חלה עלייה מתונה

תרשים 3: סטודנטים ערבים בתחומי התכנון בחלוקה לפי מוסד הלימודים (אוניברסיטאות/מכללות אקדמיות)

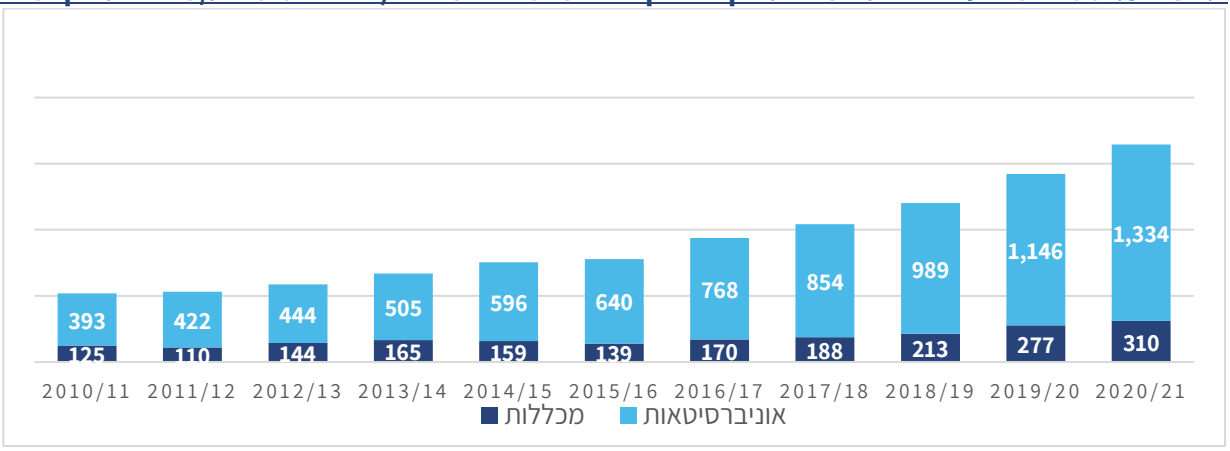

[12] כאמור, מקצועות הלימוד שלגביהם מוצגים הנתונים הם, בין היתר, הנדסה אזרחית; הנדסת בניין; הנדסת תחבורה ותעבורה; הנדסה עירונית; גיאוגרפיה; ארכיטקטורה ובינוי ערים; תכנון ערים ואזורים; אדריכלות נוף. אורי נפתלוביץ' ושמעון לנג, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2022.

[13] המועצה להשכלה גבוהה, הנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית, 14 באוקטובר 2020.

מרבית הסטודנטים הערבים במקצועות בתחום התכנון (כ-80%) לומדים באוניברסיטאות, כמו ההתפלגות הקיימת בקרב כלל הסטודנטים למקצועות התכנון.[14] לשם השוואה יצוין כי שיעור זה שונה מהנתונים על סטודנטים ערבים בכלל המוסדות האקדמיים להשכלה גבוהה; על פי נתוני המל"ג, בשנת הלימודים תשפ"א (2020/21) כ-**35%** מהסטודנטים הערבים לתואר ראשון למדו באוניברסיטאות (לעומת 39% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון), ואילו היתר למדו במכללות האקדמיות ובמכללות לחינוך.[15] סביר להניח כי הדבר קשור לסוגי המוסדות האקדמיים שבהם נלמדים מקצועות מתחומי התכנון והבנייה.[16]

מרבית הסטודנטים הערבים למקצועות בתחום התכנון (כ-80%) לומדים באוניברסיטאות, כמו ההתפלגות הקיימת בקרב כלל הסטודנטים למקצועות התכנון

תרשים 4: סטודנטים ערבים במקצועות התכנון והבנייה בחלוקה לפי תחומי לימוד, 2017-2021

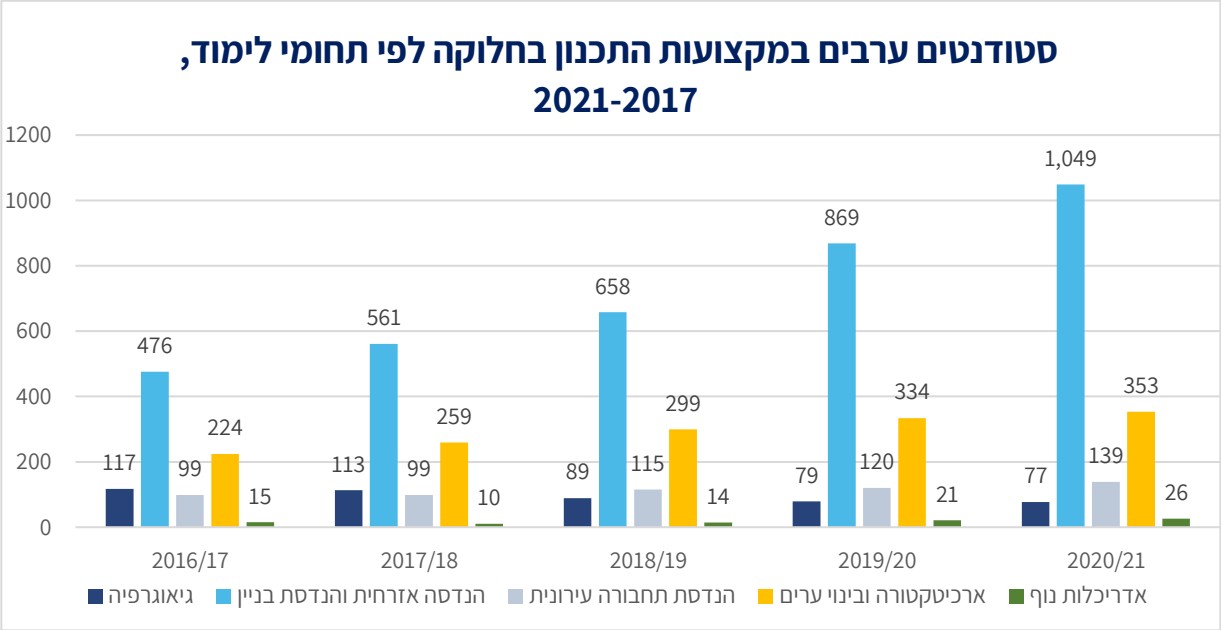

במהלך השנים 2017-2021 עלה מספר הסטודנטים הערבים הלומדים בתחומי הנדסה אזרחית והנדסת בניין, ארכיטקטורה ובינוי ערים והנדסת תחבורה עירונית. מנגד, מספר הסטודנטים הערבים הלומדים גיאוגרפיה ירד ב-52% – מ-117 סטודנטים בשנת 2017 ל-77 בשנת 2021. במספר הלומדים אדריכלות נוף חלה תנודתיות במשך השנים, ואי-אפשר לזהות בו מגמה עקבית.

בשנים 2017-2021 עלה מספר הסטודנטים הערבים בתחומי הנדסה אזרחית והנדסת בניין, ארכיטקטורה ובינוי ערים והנדסת תחבורה עירונית. מספר הסטודנטים הערבים הלומדים גיאוגרפיה ירד ב-52%

[14] אורי נפתלוביץ' ושמעון לנג, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – עיבוד מיוחד לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2022.

[15] המועצה להשכלה גבוהה, קבצי נתונים סטטיסטיים אודות ההשכלה הגבוהה בישראל, לוח 14 – סטודנטים ערבים לתואר ראשון לפי סוג מוסד (תש"ס-תשפ"א), כניסה: 13 בספטמבר 2022.

[16] חשוב לסייג ולציין כי בנתונים שהתקבלו מהלמ"ס נכללות **שתי מכללות בלבד** (המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון – SCE, בבאר שבע, ומכללת בצלאל בירושלים) **ושבע אוניברסיטאות**: הטכניון, אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת חיפה, האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת בן גוריון, אוניברסיטת בר אילן ואוניברסיטת אריאל. כמו כן, מאחר שבמשך השנים הנבחנות השתנה מעמדו של המרכז האוניברסיטאי אריאל בשומרון ממכללה לאוניברסיטה, עד שנת 2013 המרכז נחשב כמכללה ונתוני הסטודנטים שלמדו בו באותן שנים נכללו בקטגוריה "מכללות", ואילו משנת 2014 והלאה נתוני הסטודנטים שלמדו בו נכללו בקטגוריה "אוניברסיטאות".

3. נתונים על מקבלי תארים ערבים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחומי התכנון

לוח 2: שיעור הערבים מקרב מקבלי התארים במקצועות לימוד רלוונטיים לתחום התכנון, 2010-2020[17]

מקצוע/ שנת לימודים	הנדסה (אזרחית ובניין)	הנדסת תחבורה והנדסה עירונית	ארכיטקטורה ובינוי ערים	אדריכלות נוף	גיאוגרפיה	סך הכול
2009/10 תש"ע	225 **41 ערבים** (18.2%)	10 **-- ערבים**	240 **8 ערבים** (3.3%)	22 **-- ערבים**	283 **20 ערבים** (7%)	**780** **75 ערבים** **(9.6%)**
2010/11 תשע"א	227 **34 ערבים** (15%)	27 **8 ערבים** (29.6%)	315 **12 ערבים** (3.8%)	18 **0 ערבים** (13%)	323 **35 ערבים** (10.8%)	**910** **89 ערבים** **(9.8%)**
2011/12 תשע"ב	271 **60 ערבים** (22.1%)	23 **5 ערבים** (21.7%)	265 **12 ערבים** (4.5%)	6 **-- ערבים**	353 **43 ערבים** (12.2%)	**918** **109 ערבים** **(11.9%)**
2012/13 תשע"ג	291 **37 ערבים** (12.7%)	21 **5 ערבים** (24%)	272 **7 ערבים** (2.6%)	17 **-- ערבים**	362 **33 ערבים** (9.1%)	**963** **84 ערבים** **(8.7%)**
2013/14 תשע"ד	426 **54 ערבים** (12.7%)	17 **7 ערבים** (41.2%)	306 **18 ערבים** (5.9%)	22 **-- ערבים**	377 **50 ערבים** (13.3%)	**1,148** **131 ערבים** **(11.4%)**
2014/15 תשע"ה	560 **43 ערבים** (7.7%)	29 **9 ערבים** (31%)	286 **14 ערבים** (4.9%)	27 **0 ערבים**	265 **15 ערבים** (5.7%)	**1,167** **81 ערבים** **(6.9%)**
2015/16 תשע"ו	558 **50 ערבים** (9%)	45 **24 ערבים** (5.3%)	315 **16 ערבים** (5%)	16 **-- ערבים**	330 **33 ערבים** (10%)	**1,264** **126 ערבים** **(10%)**
2016/17 תשע"ז	645 **54 ערבים** (8.4%)	43 **17 ערבים** (39.5%)	338 **17 ערבים** (5%)	26 **-- ערבים**	363 **41 ערבים** (11.3%)	**1,415** **132 ערבים** **(9.3%)**
2017/18 תשע"ח	845 **88 ערבים** (10.4%)	63 **21 ערבים** (33.3%)	298 **17 ערבים** (5.7%)	25 **6 ערבים** (24%)	364 **53 ערבים** (14.6%)	**1,595** **185 ערבים** **(11.6%)**
2018/19 תשע"ט	905 **82 ערבים** (9.1%)	54 **21 ערבים** (39%)	294 **29 ערבים** (9.9%)	18 **0 ערבים**	312 **31 ערבים** (9.9%)	**1,583** **163 ערבים** **(10.3%)**
2019/20 תש"ף	919 **78 ערבים** (8.5%)	48 **25 ערבים** (52%)	384 **54 ערבים** (14%)	27 **-- ערבים**	279 **21 ערבים** (7.5%)	**1,657** **180 ערבים** **(10.9%)**

[17] אורי נפתלוביץ' ושמעון לנג, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2022.

בעשור האחרון עלה מספר מקבלי התארים הערבים הערבים במקצועות התכנון מ-75 בשנת 2010 ל-180 בשנת 2020. אחוז בוגרי התארים הערבים מתוך מספר הבוגרים הכולל במקצועות אלה לא עלה במהלך העשור, אלא היה בין 9% ל-12%

בעשור האחרון מספר מקבלי התארים הערבים יותר מהוכפל, ועלה מ-75 בוגרים בשנת 2010 ל-180 בוגרים בשנת 2020. שיעורם היחסי של מקבלי התארים הערבים נשאר דומה במהלך העשור – בין 9% ל-12% מכלל מקבלי התארים. מגמה זהה של עלייה אפשר לראות גם בנוגע **לכלל מקבלי התארים** בשנים הנבחנות: מ-780 בשנת 2010 ל-1,857 בוגרים בשנת 2020.

מהנתונים שהוצגו בשתי הטבלאות עולה פער בין שיעור הערבים מקרב **הסטודנטים** במקצועות התכנון לבין שיעורם בקרב **מקבלי התארים**, כך שברוב השנים שיעור הערבים מקרב הבוגרים נמוך משיעורם בקרב הסטודנטים בשנים שקדמו לכך. יצוין כי במסגרת מסמך זה לא בדקנו את הסיבות לכך.

תרשים 5: מקבלי תארים ערבים במקצועות התכנון והבנייה בחלוקה לפי מגדר, 2010-2020

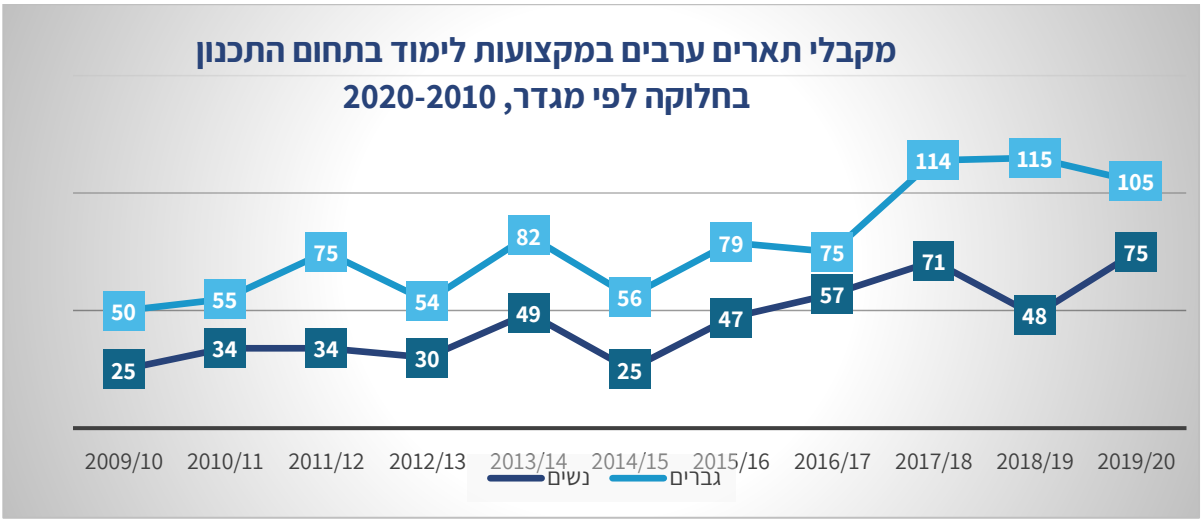

בשנת הלימודים 2019/20 כ-58.4% ממקבלי התארים הערבים במקצועות מתחומי התכנון היו גברים וכ-**41.6%** היו נשים. כמו כן, בעשור האחרון שיעור הנשים מקרב מקבלי התארים הערבים עלה מ-33.3% בשנת 2009/10, ל-41.6% בשנת 2019/20 כאמור. לשם השוואה, נציין כי בשנת 2019/20 שיעור הנשים מקרב **כלל מקבלי התארים במקצועות התכנון** היה כ-**31.3%**. מהנתונים עולה כי שיעור הנשים בקרב הערבים מקבלי תארים במקצועות התכנון בשנת הלימודים 2019/2020 (כ-41% כאמור) גבוה במידת מה משיעורן בקרב כלל מקבלי התארים במקצועות התכנון באותה שנה. כמו כן, עולה כי שיעור הנשים מקרב הערבים מקבלי תארים במקצועות התכנון גבוה משיעורן בקרב הסטודנטים במקצועות אלה. אין לנו הסבר לכך.

בשנת הלימודים 2019/20 כ-58.4% ממקבלי התארים הערבים במקצועות התכנון היו גברים וכ-41.6% היו נשים

תרשים 6: מקבלי תארים ערבים במקצועות התכנון והבנייה בחלוקה לפי סוג התואר, 2010-2020

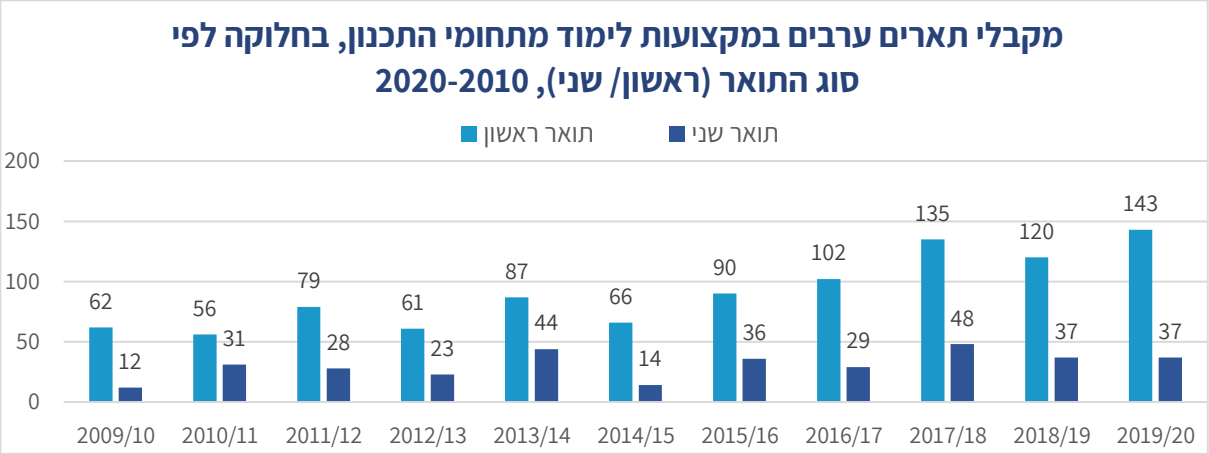

בשנים 2010-2020 עלה מספר הערבים בוגרי תואר ראשון בתחומי התכנון מ- 62 בשנת 2010 ל-143 בשנת 2020 (עלייה של כ-130%). מדובר בשיעור גידול דומה לזה של כלל מסיימי התואר הראשון במקצועות התכנון באותן השנים, שהיה 125%. מספר בוגרי התואר השני הערבים במקצועות מתחום התכנון עלה פי שלושה: מ-12 בוגרים בשנת 2010 ל-37 בוגרים בשנת 2020.

בשנים 2010-2020 עלה ב-130% מספר הערבים בוגרי תואר ראשון במקצועות התכנון – מ-62 ב-2010 ל-143 ב-2020

תרשים 7: מקבלי תארים ערבים במקצועות התכנון והבנייה בחלוקה לפי תחומי לימוד, 2016-2020

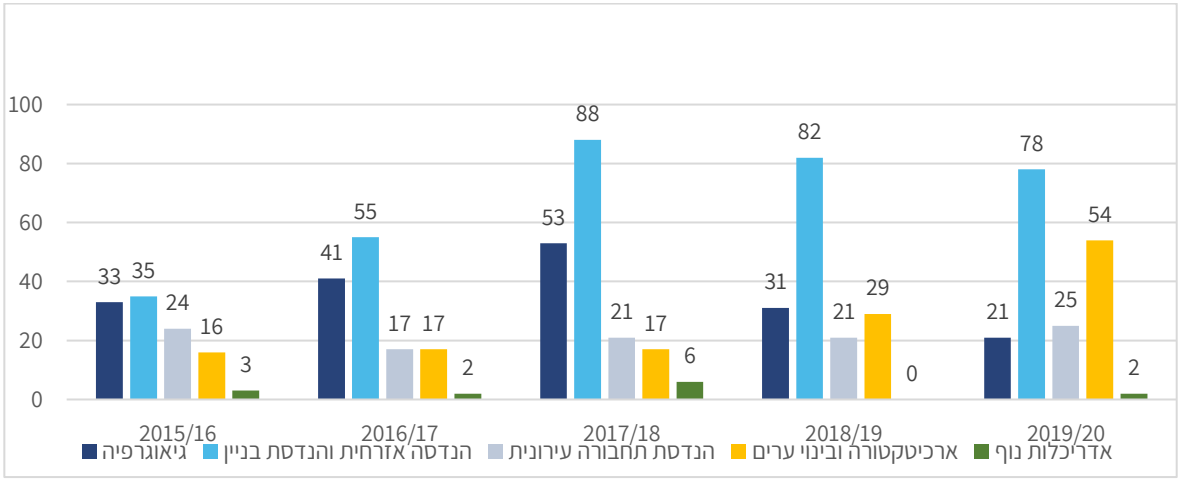

בשנים 2016-2020 חלה עלייה במספר בוגרי התארים הערבים בכמה מקצועות, למשל בתחומי **הנדסה אזרחית והנדסת בניין וארכיטקטורה ובינוי ערים**. מספר בוגרי התארים הערבים בתחום **הנדסת תחבורה עירונית** נשאר זהה יחסית, והיה 21 בממוצע. כמו כן, אי-אפשר לזהות מגמה ברורה בנוגע לשינויים שחלו במספר בוגרי התארים במקצועות גיאוגרפיה ואדריכלות נוף בשנים המוצגות.